

www.ketab.ir

محوطه‌های عصر آهن در محدوده استان ایلام

صیلمحمد درخشنده

پاییز ۱۴۰۰

- میرشناسه : درخشنده، سیدمحمد، ۱۳۳۴ -
 عنوان و نام پدیدآور : محوطه‌های عصر آهن در محدوده‌ی استان ایلام/سیدمحمد درخشنده.
 مشخصات نشر : ایلام: انتشارات درخشنده، ۱۴۰۰.
 مشخصات ظاهری : ۱۵۴ ص.: مصور (بخشی رنگی)، نقشه، جدول.
 شابک : ۵۵۰۰۰۰ ریال ۹-۲-۹۸۸۴۸-۶۲۲-۹۷۸:
 وضعیت فهرست : فیبا
 ویسی
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۵۰ - ۱۵۴.
 موضوع : عصر آهن -- ایران -- ایلام (استان)
 (Iron Age -- Iran -- Ilam (Province
 محوطه‌های تاریخی -- ایران -- ایلام (استان)
 (Historic sites -- Iran -- Ilam (Province
 حفاری‌ها (باستان‌شناسی) -- ایران -- ایلام (استان)
 (Excavations (Archaeology) -- Iran -- Ilam (Province
 ده بندی کنگره : ۲۰۰۱ DSR
 ده بندی دیویی : ۴۵۰۲۳/۹۵۵
 شماره : ۸۵۶۷۰۰۹
 کتابشناسی ملی : فیبا
 اطلاعات رکورد : فیبا
 کتابشناسی

محوطه‌های عصر آهن در محدوده‌ی استان ایلام

مؤلف: سیدمحمد درخشنده

ناشر: انتشارات درخشنده

صفحه آرای: سجاد حاتمی

طراح جلد: ابراهیم کرمان

نوبت چاپ اول: ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۸۴۸-۲-۹

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۵۵۰۰۰ تومان

تلفن و نشانی الکترونیکی ناشر

آدرس: ایلام ۲۴ متری آیت الله اشرفی اصفهانی، کوچه دوم، پلاک ۱۷۸

نشانی الکترونیکی ناشر: ۹۱۲۵۴۸۱۷۳۳ -- Derakhshandeh.seydmohamad@gmail.com

پیش گفتار..... ۱۱

فصل اول: موقعیت جغرافیایی

موقعیت جغرافیایی فلات ایران..... ۱۵
موقعیت جغرافیایی استان ایلام..... ۱۷
ناهمواری‌ها..... ۱۷
کبیرکوه..... ۱۸
دشت‌ها..... ۱۹
آب و هوای استان ایلام..... ۱۹
رودخانه‌ی استان ایلام..... ۲۰

فصل دوم: پیشینه‌ی تاریخی و باستان‌شناسی استان ایلام

تاریخ استان ایلام..... ۲۳

فصل سوم: عصر فلز، برنز، مفرغ و آهن

مقدمه..... ۳۳
عصر فلز، برنز، مفرغ و آهن..... ۳۵
دوران فلز..... ۳۵
عصر مفرغ و آهن..... ۳۶
سفال‌ها در عصر مفرغ (حدود ۳۰۰۰-۱۵۰۰ ق.م)..... ۳۶
سفال‌های عصر مفرغ در زاگرس مرکزی..... ۳۸
اشیاء و ابزارهای مفرغی دوران قوم کاسی..... ۳۹

۴۱	اطلاعات در مورد دوره مفرغ جدید پشتکوه
۴۳	عصر برنز
۴۸	عصر مفرغ
۴۹	کاوش‌های منطقه چوار
۵۰	کاوش‌های باستانی منطقه‌ی ایوان
۵۱	گورستان‌های منطقه‌ی ارکواز ملکشاهی
۵۱	کاوش‌های باستان‌شناسی منطقه‌ی ایلام
۵۲	کاوش‌های باستان‌شناسی در منطقه‌ی بدره
۵۳	پیشینه مطالعات باستان‌شناسی در ایلام
۵۴	الف: کاوش‌های باستان‌شناسی منطقه‌ی ایلام
۵۴	ب) شهرستان چوار
۵۵	پیشینه مطالعات باستان‌شناسی چوار
۵۶	ج) منطقه‌ی ایوان
۵۷	ویژگی‌های طبیعی
۵۷	پیشینه تاریخی
۵۸	کاوش‌های باستانی منطقه‌ی ایوان

فصل چهارم: عصر آهن ایران

۶۱	عصر آهن در ایران
۶۷	ویژگی‌های متمایز نمودن عصر آهن قدیم از دوره‌ی قبل
۶۸	برخی دستاوردها در دوره‌ی آهن
۶۹	طبقه‌بندی سفال در زاگرس مرکزی و لرستان (عصر آهن I و II و III)

فصل پنجم: عصر آهن در استان ایلام

۷۳	پیشینه‌ی بررسی عصر آهن در نواحی پشتکوه (ایلام)
۷۵	گاهنگاری پشتکوه
۷۹	تلاش‌های باستان‌شناسی ناحیه شمال غرب ایلام
۸۱	استقرارهای عصر آهن
۸۲	گورستان‌های عصر آهن پشتکوه (ایلام)
۸۲	سفال عصر آهن

۸۶	استفاده از آهن در پشتکوه (ایلام).....
۸۸	دستبندها.....
۸۹	پابندها (خلخال ها) و سایر اشیاء.....
۹۰	مهره ها.....
۹۱	تپه کل ولی.....
۹۴	اشیاء تدفینی عصر آهن.....
۹۶	گورستان تجریان ۲ (شهرستان چوار).....
۹۸	گورستان بان کلک (شهرستان ایلام (دره میش خاص).....
۹۹	گورستان ورکبود.....
۹۹	پیشینه ی کاوش های ورکبود.....
۱۰۰	تدفین در ورکبود.....
۱۰۱	اشیاء تدفینی در گورستان ورکبود.....
۱۰۱	ظروف سفالی در قبرستان ورکبود.....
۱۰۲	اشیاء زینتی در قبرستان ورکبود.....
۱۰۲	آیین های تدفین در گورستان های نوع ورکبود در عصر آهن III.....
۱۰۴	گورستان چم ژی مومه.....
۱۰۶	معماری و ساختار گورها (نیمه اول هزاره اول ق.م).....
۱۰۶	سفالینه های گورستان چم ژی مومه.....
۱۰۷	اشیاء آهنی گورستان چم ژیه مومه.....
۱۰۸	تپه باستانی بان سرمه A لاشکن Bane Surmah I.....
۱۰۹	کاوش در ناحیه ی ایوان.....
۱۱۰	جوب گوهر.....
۱۱۰	ویژگی گورستان های عصر آهن.....
۱۱۱	ساختار گورها در عصر آهن پشتکوه.....
۱۱۳	گورهای گودالی.....
۱۱۳	گورهای سنگی.....
۱۱۴	تدفین در داخل خمره.....
۱۱۵	پوشش حفرة گورها.....
۱۱۶	استفاده مجدد از گورها.....
۱۱۶	نوع سفال در گورستان های عصر آهن پشتکوه.....

پیش گفتار

عصر آهن پشتکوه و هم زمان بودن آن با دوران‌های مختلف، از جمله دوران امپراتوری آشوری و حملات پیاپی آن‌ها به قسمت‌هایی از نواحی زاگرس غربی و فلات ایران، مخصوصاً نواحی پشتکوه، در ایامی که اقوامی در این نواحی کوچ نشین بوده‌اند، سبب گردیده تا این ناحیه از پشتکوه، یعنی جنوب، غرب و شمال غرب کبیرکوه همواره درگیر یک سری دگرگونی‌ها در راستای مسائل اجتماعی گردیده و دورانی از تاریخ را در عصر آهن، مخصوصاً تا عصر آهن III تجربه نماید. از این رو طبق بررسی‌های به عمل آمده توسط باستان شناسان و کاوشگرانی که در این زمینه تحقیق و پژوهش نموده و در این راستا از زوایای علمی صاحب نظر بوده‌اند، پایان عصر آهن این دوران از پشتکوه، یعنی محدوده‌ی زمانی (۶۰۰-۸۰۰/۷۵۰ ق.م.) را دربرمی‌گیرد. در عصر آهن سکونتگاه‌های عمده‌ای در پشتکوه وجود نداشته و زندگی صرفاً بر مبنای کوچ نشینی بوده است، لذا گورستان‌های پشتکوه، مخصوصاً در نواحی چوار، بولی، ایوان، بدره و ملکشاهی و ایلام، مهم‌ترین بقایای باستانی برجای مانده از گروه‌های کوچ‌نشین منطقه‌ی ایلام در این عصر هستند که اطلاعات ارزشمندی از جمعیت را در این دوران در اختیارمان قرار می‌دهند، تا براین اساس بتوانیم نسبت به بررسی تحولات عصر آهن در محدوده‌ی استان ایلام که تا کنون تحقیقی در این زمینه صورت نگرفته است، بپردازیم.

هم‌چنین سنگ نوشته‌های دوران آشوری در گل‌گل ملکشاهی و حیدرآباد می‌شخص که نشان از دوران حملات و تسلط آشوریان به منطقه‌ی پشتکوه دارند، اسنادی هستند که نشان از حضور آشوریان در عصر آهن، مخصوصاً عصر آهن III در پشتکوه دارند بنابراین اسناد و مدارک دال بر حضور آشوریان در عصر آهن III در نواحی مرزهای غربی ایران و نواحی همدان و فلات مرکزی و قزوین و بسیاری از مناطق دیگر که بخشی از آن نشان از مطامع آشوری‌ها برای دست یابی به معادن و منابع طبیعی بوده و بخشی نیز به جهت

اقتصادی و داد و ستدهای تجاری در ایامی خاص در نواحی گوناگون ایران است. همچنین وجود گورستان‌های متعدد مربوط به کوچ نشینان، ابزارها و اشیاء داخل قبور در گورستان‌های مناطق غربی، جنوب و شمال غرب پشتکوه می‌تواند به روشن نمودن محوطه‌های عصر آهن در محدوده‌ی استان ایلام به ما کمک کند. از این رو به مسائل پیرامون این عصر آهن در نواحی گورستان‌های پشتکوه اشاره می‌نماید.

در پایان لازم می‌داند که از همراهی و همکاری علمی باستان‌شناسانی پر تلاش دوستان و اساتید عزیزم آقایان دکتر خداکرم مظاهری، استادیار دانشگاه آزاد، واحد ایلام، دکتر حبیب‌الله محمودیان، نویسنده، پژوهشگر و استادیار دانشگاه آزاد ایلام، دکتر ابراهیم مرادی استادیار دانشگاه آزاد ایلام و همچنین از صبر و حوصله‌ی همسر و فرزندانم تقدیر و تشکر نمایم.